د اتمانخېلو جغرافيه.

جغرافيه د ځايونو مطالعه او د خلکو او دوي چاپيريال ترمنځه اړيکې دي. جغرافيه هغه ساينس دي چې د مځکې د سطې تشريح سره معامله کوي. دغه شان د وخت د لوی قام پښتون هوم خپله جغرافيه ده او دغه جغرافيه کښې دننه قبيلوي جغرافيې دي. اتمانخېل چې کرړاني قبائل دي چې خپله لويه خاوره جغرافيه لري. اتمانخېل قبائل د پښتنو په لوی کور افغانستان کښې هوم استوګن دي سره سره کښې په د پاکستان د پښتونخوا نه واخله تر بلوچستانه ميشته دي. په پښتونخوا کښې په ډيرو سيمو استوګن دي. په پښتون خواه کښې ديو ځانله علاقه ده او دغه علاقه د انګريز په وخت کښې يو ازاد مځکه پاتې شوې چې انګريز ورته "انډيپنډينټ اتمانخېل کنټري" ليکلي د ديو علاقه زياتره [illegible] په منځ کښې واقع ده، د مشرق خواته د رانيزی او سمه رانيزی تر پولې پورې د سوات د سيند او د پيښور د ضلعې په منځ کښې غزيدلې ده، په دې سيمه کښې اتمانخېل قبائل ميشته دي.

لنډه دا چې اتمانخېل د نن وخت په د مومند په تحصيلونه ميشته دي چې يو ته امبار اتمانخېل وايي او بل ته لمن اتمانخېل يا پړانګ غار وايي دغه تحصيلونه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

باجوړ او د ملاکنډ د اتمانخېلو سره لګېدلې چې باجوړ طرف ته تر رود پورې دغه علاقه غزېدلې ده. او دغه شان د ملاکنډ هوم. یو خواه د تنګې منډا چارسدې نه دغه مځکه شروع ده چې دغه پوله يې له محمدزو سره ده اود باجوړ د قزافې او دانشکول کلې پورې مځکه او دغه شان د ملاکنډ د کوټ اکرې نه تر هريانکوټه پورې. او دغه علاقايي د اتمانخېلو په وړو څانګو ويشلي شوې.

بل خواه د اتمانخېلو خپله علاقه دا وس وخت د مردان سيمه کښې ده چې بهمرې څانګه د اتمانخېلو پرې مېشه ده، دغه علاقه دغه سيمه په سنګاوو، کوهې، برمول، مياه خان، پيپل، تر خرکۍ يادېږي چې مکمل ورکښې اتمانخېل مېشته دي دغه سيمه نه بهر تر لوند خوړه پورې مېشته دي چې خټک ورسره هوم بشمول په لوند خوړ کښې استوګن دي.

بل خواه د ديو سيمه په اورکزۍ ضلعې کښې هوم ده چې خپله خاوره لرې او د اورکزو سره په خواه کښې ژوند کوې او خپله خاوره يې تذ ننه ساتلې ده، او پولې د اورکزو سره لرې. دغه اصل ټاټوبو نه اتمانخېل قبائل خواره شوې چې نن وخت کښې په دير کښې لوۍ علاقې لرې چې شمېر يې تر ډير حده پورې زيات دي اتمانخېل قبائل يو خواه د باجوړ د ترکاڼي قبيلې سره پوله لرې بل خواه د امبار طرف ته د مومند قبيلې سره پولې لرې او بل اړخ ته يوسفزو سره پولې لرې د مردان د سيمې اتمانخېل ګير

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپیر پولې د خټکو او یوسفزو سره لرې او په دیر په سیمه کښې اتمانخېل خپلې علاقې نن وخت لرې چې یه ډیر ځایونو کښې د یوسفزو سره ګډ پراته دې

په کوز وطن بلوچستان کښې په ضلع لورالای کښې هوم میشه دې چې پولې د کاکړو سره لرې او څه اتمانخېل د کاکړو سره ګډ پراته دې. د پښتنو به لوی کور افغانستان کښې په ځای ځای په ولایتو کښې میشته دې او ورسره د پښتنو ګن شمېر نورې قبایلې ورسیږې نور اتمانخېل خاوره واره تلې چې سوابې، سوات، شانګله، تر اټکه او بیا تر هیندوستانه خواره شوې.

کوم چې په لوی کور افغانستان کې اباد دي ځای په ځای اتمانخېل شتون لری په دغه اړه محمد حیات خان په خپل کتاب حیات افغانی کې وایي چې

(دی قبیلې ځنې کورونه د کابل په شمال یعنی کوه دامن کې میشته دي ... ددوي یو ښاخ کوچیان دي چې د سړو په مسم کې ننګرهار او په اوړی کې کابل ته راځي).

څه رنګه چې محمد حیات خان زکر فیو وکړو چې اتمانخېل د کابل په شمال کې استوکن دی خو دغه یوزینې ندی بلکې اتمانخېل د افغانستان په ۱۸ ولایتونو کې ځای پر ځای استوګنه لری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۴۹.

د ۱۸۴۹ کال د اکتوبر په میاشت کې د اسسټنټ کمشنر لیفټیننټ ایچ بی لمسډن لخوا خبر ورکړ شو چې د بایزي د علاقې د اتمانخیلو کلیو په مثبته توګه د ټیکس له ورکولو څخه انکار کړی. او مقامي کوم چې به د انګریز له خواه ټیکس راټولولو هغه ته یې خبرداری ورکړه اتمانخیلو چې دلته به ټیکس هغستلو له نه راځی. دغه خبر د انګریز کمشنر ته وشه چې اتمانخیل د جنګ تیاری کی او له ټیکس ورکولو څخه یې انکار کړی. نه انګریز له دغه خطری لپاره زور راوستو چې اتمانخیل وزوری او ټیکس هغستل تري شروع کړی.

نه دغه وخت اتمانخیلو هوم خپل جنګي تیاری شروع کړو چې ګنل یې چې دا انګریزان به ضرور له حملی لپاره راځی.

په دغه وخت کې د اتمانخیلو مشری ملکانو کوله چې اصف اتمانخیل د خر کی کلی وون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازاد خان اتمانخېل. قدرت شاه اتمانخېل. محمد علی اتمانخېل او غازی شاه اتمانخېل د برمول . کلی. کرم اتمانخېل او جلاب اتمانخېل د میاه خان کلی. جلال اتمانخېل د سنکاوو کلی او محبوب شاه اتمانخېل او طوطی اتمانخېل د پیپل کلی.

یاده دی وی چې خرکی،میاه خان سنکاوو پیپل کوهی برمول د اتمانخېلو مشهور کلی دی چې نن سبا د تحصیل کاتلنګ مردان په حصه کې شمیر دی.

د **۱۸۴۹** کال د ډسمبر په دریمه دغه انګریزی فوځ د لیفټیننټ کرنل جې براډشا سي بي تر مشری لاندې له پیښور ځخه حرکت وکړو چې اتمانخېل زیر کړی. بل خواه اتمانخېل هوم خپل تیاری کړی د خپل وس مطابق چې د انګریز له فوځ مخنیوی وکړی.

په**۱۱** دسمبر کو لیفټیننټ کرنل برېډشا د اتمانخېلو په کلی حمله وکړه چې دغه حمله کې د پنجاب ۱۰۰ فوځیانو هوم حصه ځغستی وه چې دغه انګریز فوځ مضبوط وي دغه جنګ د اتمانخېلو په سنګاو کلو شروع کړی. دغه سنکاوو کلې د اتمانخېلو ډیر په سخت ځای باندې میشته وو. شو چې لیفټیننټ کرنل برېډشا د اتماتخېلو په کلی د دوانړه طرف نه او هوم له مخې طرفه حمله وکړه چې اتمانخېلو ځوانانو له خپل طرف نه ډیری حځی وکړی چې انګریز په شاه کړی خو د انګریز د فوځ توپونه په مدد له وجې یې سنګاوو کلی وران کړی شه. د یو طرف نه یې انګریز فوځ ډیر سخت قېسم ډزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولی په اتمانخېلو چې هغه اړخ چې دغه کلې یې په درې طرفه ګیر کړي وو. دغه کې انګریز فوځ له خواه یو دسته د خپل فوځ د چپ لاس او د بل خوا حفظت کوو.

په دغه کې انګریز ته سخت نقصان ورسیده له انګریز د فوځ څخه وژنې وشوې او ډیر پکې زخمان هون شه. انګریز لیکې چې دغه اتمانخېل کرنل بریږشا ډیر معمولي ګڼلی وو خو پنځه ساعته هغوی د هغه ځای دفاع کړی وه.

په ۱۸۵۵ کې اتمانخېلو ځوانانو یو ځل بیا په انګریز فوځ باندی وړی وړې حملې شروع کړی چې په دغه وخت کې یې د انګریز له خواه چې کوم سامان تللو راتلو هغه باندی اتمانخېل ځوانانو حملې شروع کړی بلکی د دغه سامان لوټ کول یې شروع کړه ځکه چې انګریز په دی وطن قابض شوی وو چې پښتنو ته دغه قبول نه وه.

.

په دغه بابله محمد حیات خان په خپل کتاب کې لیکی چې.

مشریقی برخه کې بهمری ځانګي اولاد اسمعیل خېل داوت خېل او سه سمده میشته دي. د بهمري اتمانخېلو وسله والو کسانو شمیر د دوه زر وه تنو خواه او شاه کې دي. دوي ډیر لوټماران او جنګیالی دي خو د کال (۱۸۷۷) د جنوری په میاشت کې د انګریزانو د فوځ په زریعه او د پیښور کمشنر جان بیچر په تدبیر د هغوی قوت وځپل شو او وس دوی سره رعیت په ډول ګوزاره کوي. دوی لومړی د غلا او لوټ ماری سره مینه لرله او هندوان به یې نیول او له هغوی به یې د خوشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولو په بدل کې پیسې اخستلې . د میاه خان سیمی اوسیدونکی ملک ازاد اتمانخېل چې د ... د ډلې مشر وو د ګولی د لګیدو له کبله ګوډ شوي دي. د کوهی سیمې ملک محمد علی اتمانخېل یو معتبر سړی دی.

څه رنګه چې محمد حیات خان زکر وکړو چې اتمانخېلو ځوانانو به له دغه ځای چې کوم هیندوان یا انګریزان تیریدل اتمانخېلو به یې د لوټ کوشش کوو ځکه چې په دغه وخت کې انګریز په پښتون وطن راغلی وو او پښتون وطن یې د خپل لاس د لاندې راوستو کوشش کوو.

.۱۸۵۱

ناوی ډهنې د اتمانخېلو په علاقه کې دي. د باچوړ په مځکه د مومندو په پوله د امبار علاقه کې چې د اتمانخېل قبیله د بوټ کور ښانګه اباد دی. د هغوی نه مشرق طرف ته د ارنګ او برنګ اتمانخېل پراته دی. د دي قبیلې خلک د پنجکوړي سیند (دریایې سوات) په جنوب غاړه د غره په لمنو کې په پړانګ غار ګنډیری نری او به سپن خړی ناوی ډهنې کوټ ټوټۍ اګره مینه اریان کوټ کې هم پراته دی. اتمانخېل ساده سوچه بهادر توریالی او جنګیالی پښتانه دی نران غازیان دی. د فرنګی د راتللو نه روستو که قبائلو د فرنګیانو سره د خپلې علاقې په پوله او بريد جنګونه کول. اتمانخېلو په غزا پسې مزي پسې پسې مزی کولی. د خپلی پولی او برید نه ډیر جدا د پیښور او مردان په علاقو کې د انګریزانو په فوځې کیمپونو حملې کولې. چنانچه هم دغه شان واقعاتو په وجه د ناوی ډنې د غزا واقعه پیښه شوي وه. د دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزا د واقعاتو بیا نولونه نه وړاندې د هغه حملو بیا نول مناسب معلومیږی چه اتمانخېلو غازیانو د مردان او پیښور په علاقې کړي وی.

په ګوجر ګړی حمله د **۱۸۵۱** په اخر کې فرنګیانو د وادی پیښور او د ایسفزو د علاقې د پیمائش او نقشه کې کار شروع کړي وو. د ملک خلق پري سخت ناراضه وو ـ او مخالفت ته یې ملا تړلې وه ـ د دې ګران کار دمه "مسټر جیمز" نومی یو فرنګی اخیستې وه او د هغه د حفاظت دپاره د ګائیډ پلټنی رسالدار فتح خان خټک مقرر شوې وو ـ جیمز او فتح خان د پیمائش د کار دپاره سره د یو فوجی دستې د مردان ښار نه دوه میله شمال طرف ته د ګجر ګهړی په مقام دیره وو ـ چې د شپې په وخت کښې **مکرم خان اتمانخیل** د ناوې ډهنډ د دوه **۲۰۰ سوه** په اسونو سورو سورو غازیانو سره پري حمله اوکړه ،دغه وخت انګریز لیکې چې په ۷مه نېټه زمونږ فوځیانو د اسونو اوازونه واوریدل چې د اسونو د خپلو اوازونه وو. دغه کې د اتمانخیلو د خوا اواز اوکړی شه.

اواز اوشه چې څوک یې

جواب راغی چې ملګری

انګریز ته شک اوشه او رسالدار فتح خان خټک بیدار شه او له خپلې خمې څخه بهر شه چغې یې کړې چې دښمن حمله کړی ده. او خپلې توری ټوپکې یې بهر کړی. دغه کې مکرم خان اتمانخېل حمله ډیره زوروره وکړه چې ډیر فوځیان یې اوژل او څه پکې زخمان شه. دغه رنګه یې اسونه زناور هوم مړه او زخمیان شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جیمز په دهغه شپه چرته بل ځایئ شپه وه. په دي موقع رسالدار فتح خان خټک ژوبل شو مګر مړ نه شو. بل طرف ته د ګائیډ پټنی څه سپاهیان مړه او څه ژوبل شول. او غازیان کامیاب واپس خپل وطن اتمانخېل ته راغلل. سر جاج ینګ هزبنړ لیکی چي دا حمله د بهادر مکرم خان په کمان کښي شوي وه چي انګریز له خواه مکرم خان په جنګیالی او توریالی جنګجو یاد کړی شه. . سر جارج مخکښي لیکی چي مکرم خان (اتمانخیل) د سرحد په بهادرانو کښي ډیر زیات بهادر یعنې زړور او وتلې شوي انسان وو.

١٨٥٢.

په کال١٨٥٢ کي اتمانخېلو د هشتنګر کي او د دوی د غرونو جنوب ته په مایره کي په پرله پسې د انګریز په زد بریدونه سره لوی مصیبتونه انګریز ته رامینځته کړل. د ابازئ چارسدی قعلہ چي په کال ١٨٥٢ کي جوړه شوي وه له انګریز له خواه چي د اتمانخېلو او د مومندو د لښکرو مخر نیوي وکړي. او په کال١٨٥٢ کي یې اجون خان ته پنا ورکړه چي د تنګی خان وو. دا مشر یو نر ځوان وو چي له انګریز په زړه یې کرکه لرله او د تنګي کلي کي اوسېدو.

اجون خان به خپلي مځکي بغیر کرلی پریښودل چي دغه انګریز ته خواخه نه وه ځکه چي انګریز به هغه وخت به د خلکو نه د فصل دي کیدلو څه حصه هغسته که چري دغه فصل به خراب کړي شه. نو اولټه به د انګریز له خواه د هغه سړي نه جرمانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغستې کيږدله. اصل کې اجون خان انګريز ته زور ورکولو چې څه له ستار واک لاندې ژوند نه کووم. دغه تسل هوم د اجون خان دانګريز سره په تيرو څه وجه له کېدله راغلې وو.

مخکې اجون خان د اتمانخېلو وطن ته لاړو چې او الته يې پنا وغستله او اجون خان د انګريز له خوا انتظار کوو دغه وخت کې يې ځان سره يې نور هوم د انګريز له خوا تښتيدلي کسان د اتمانخېلو په وطن کې ځان سره ځای کړل.

په کال ۱۸۵۲ د اپريل د مياشتې په ۲۰مه شپه اجون خان د انګريز په زد د ۲۰۰ آسونو له اتمانخېلو ډلې سره د چارسدې په لوی کلي بريد وکړو چې د هشنغر مرکزي دفتر وو. دغه ډله د لمن اتمانخېل څخه راغلې وه. چې نن ورته پړانګ غار اتمانخېل وايې. په دغه بريد کې يو تحصيلدار اوژلي شه. او دغه حال يې د دغه تصيلدار د طرفدارو سره هوم وکړو چې د تحصيل نور اهلکار او فوځ هرځومره چې وو هغه يې مړه کړل او دغه ځائې د انګريز له خوا يې ډير سرکاری مال هوم تالا کړل. چې انګريز ليکلې چې لوټ يې کړه. مخکې له انګريز له خوا وليکړې چې دي. لښکر په ابازی هم دغه وخت قبضه وکړه خو له څه وخت واپس اتمانخېلو وطن ته لاړل.

چنانچه د اتمانخېلو قبيلې د دي قسم حملوں او غزاګانو د لاسه چې فرنګی تنګ شه. دغه نه پس چې کله انګريز يره محسوس کړه په کال ۱۸۵۲ کې په ۲۸مه اپريل انګريز

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا د اتمانخېلو خلاف د جګړې علان وکړو چې له پېښور څخه انګريز فوځونه .
.راراوانيدل پيل کړه

دغه فوځې دسته له انګريز له خوا (سر کولن کيمپبيل) په مشرئ کې کوله چا چې په ابازئ کې پړاو واچوو او ډپټي کمشنر ايچ آر جيمز د فوځ سره وو. اول وارى يې په ناوى ډهنډ حمله وکړه. د دى مقام تعريف دا وو چې په ټولو قبائلو کې چې په هر ځومره مقاماتو د فرنګى فوځونو حملې کړيدى. په هغې کې ناوى ډهنډ ډير مستحکم او مضبوط مقام وو. مخکې د دغه کلي نه ډيره پښه او مظبوطه قعلعه تاو وا چې دغه قعلعه د کلي څلور طرف ته وه. په دغه قعلعه ورغتل ډير زيات ګران کار وون چې مخکې انګريز د دغه قعلعه په نيزدى فصله کې پړاو واچوو چې دغه کې لا جنګ شروع شوي نه وو. او انګريز فوځ له سامان ارسدا چليدو او اتمانخېلو سره په خبرو اترو کې د وخت اړولو کوشش کيدلئ شه په دغه کې انګريز فوځ قعلعه ته ډير زيات نيزدى شه چې چې اتمانخېلو ځوانانو او انګريزانو يو بل ليدلو بلکې اوازونه يې د يو بل هوم اوريډلى شه. دغه په منځ کې سمدستې د اتمانخېلو د ځوانانو د قعلعه نه پرې راوتل او د تکبير چغه يې کړه. انګريز مخکې بيانئ چې دغه حمله اصل کې ده فوځ په خيمو وه چې سمدستې پرې راغله او وايې چې د دغه اتمانخېلو ځوانانو سره زمونږ په مقابل کې اصلحه ډيره کمه نه وه. دغه کې انګريز پهره دارو سمدستې د حملې خبر فوځ ته ورکړو. دغه کې انګريز فوځ سامان سمبالول کې وخت لږيدو. چې دغه وخت انګريز اسرار جى اين هارډنک ډيره بهادرى وکړه خپل فوځ يې څه نه څه بچ کړو. جنګ اوشه

. مګر انګریزانو چې په کوم سوچ راغلې وو چې مونږ به قعله ورانه کړو هغه پوره نه شه او ارمان یې هوم دغه رنګه پاتې شه. نو هر کله چې انګریز فوځ پوهه شه چې د دوی داسې وهل او له هغه ځای نه مخکې د دروازی د مقام په لاره تلل او مخکې د کوټ مینه ټوټی اګره نومی غرئیزه درو تنګو سختو او خطرنامو ځایونو ته دننه ورتلل او له هغه ځایې د لاس لاندی راوستل ګران کار دی. نو انګیز مخ په قبله وکړه او د هسنغر ډیر مشهور کلی تنکي په مقام خپل پړاو ونیوو. خو دغه په نتیچه کې د انګریز له خوا یو جمعدار او څلور نور زخمیان شول.

اځر افغانی صېب لیکې چې .

هر کله چه دَ فرنګېانو فوج په تنګي باندے کېمپ او لګاوه..نو اُتمانخېلو په مشهور مرکزی کلی پړانګ غار ـــئ دَ حملے کولو اراده اوکړه .. داکلے دَ غاړے دَ اُتمانخېلو په قبلئیزه حصه کښے په داسے برېد دے پعنے دَ اتمانخېلو دَ غرونو په جنوبي لمنو کښے دَ هشنغر علاــق ته سېلمه او دَ اوتمانخېلو دَ امبار اُتمانخېل او دَ پنډپالئ مهمندو ته نزدے دے..دَ دے ځاـــئ دَ وهلونه دَ فرنګې غرض په آواره او دَ غره په لمنو کښے آبادو اُتمانخېلو طاقت ختم کول وو..په

پړانګ غار چه فرنګي کومه حمله کړے وه

تنګې ته دَ انګرېزانو برېکېږ فوج دَ وړاندے

نه راغلے وو..پنځه زره فوج ـــئ نور راجمع کړ. دَ دوئ

په مقابله کښے دَ اوتمانخېل ټکپالی وو..ورسره دَ

هغوې په اِمداد کښے دَ روانی (راونړی) قوم خلق وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او څه دَ سپېن اکبر بادشاه صاحب دَ لښکر غازيان وو. او دَ پړانګ غار غزا له هم اُتمانخېلو دَ امداد دَپاره

راغلي وو دغه ټول په شمار باندے درے زره ۳۰۰۰ وو

په مئ ۱۸۵۲کښے انګرېزانو دَ کرنل سرکولن کيمپبل المعروف په لارډ کلائېډ په کمان کښے . حمله اوکړه ..دَ فرنګي فوځ دَ ګنډيري او بازي کلي نوے کلو په منځ کښے په مېره باندے دَ تنګی کلي نه شمال طرف ته حمله اوکړله ..دَ غره په لمن (کوه دامن)کښے اُتمانخېل قوم په مشهور کلي پړانګ غار ئے چپاوُ اوکړه له هغه ځايي پري اتمانخېلو ځوانانو حمله وکړه چي څو ورځي پر له پسي جنګ اوشه چي په دغه کي انګريز د توپونو ډزي په اتمانخېلو شروع کړي وي. د پړانګ غار په جګړه کي انګريز ته هوم کره نقصان وشه. چي ټوټل پکي ۱۸ کسان مړه او زخميان شه.

مخکي انګريز وايي چي د پړانک غار اتمانخيلو علاقه ډيره سخته وه چي لوړ لوړ غرونه وو.

دَ فرنګی فوځ په کلی ورغ وران ئے کړ..نور دَ غره درو ته دَ ښوتلو تاب ئے نه لېدو .. واپس شه. دغه لښکر کي د ټوټی اتمانخېل هوم مدد کړي وو د اجون خان او هغه د پلار حميدخان.

انګريز په ابازے نومی کلی ورغلل داکلے دَ درياب ئے پنجکوړه په غاړه دَ مهمند اودَ اوتمانخېل بربېن او دَ هشنغر په بره سر دی..دلته ئے قلا جوړه کړه . چه دَ اوتمانخېلو او مهمندو دَ حملونه دَ هشنغر د علاقے حفاظت اوکړلے شي لکه چه مخکښي ورته اشاره شوے ده کښے ده (رواني) قبيلے خلق په دغه ورځو کښے په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګنډهېرى کلى بانډے پراته وو..دَ فرنګى فوځ چه دَ پړانګ غار دَ جنګ نه رآوګر ځېد په ګنډپرى ـــ ئ حمله اوکړه او کلے ـــ ئ وران کړله ..او دـــ ئ قام مشران ـــ ئ اونېول لېږے ورځے پس دَ رووانى قبيلے مشران راغلل..معافى ـــ ئ اوغوښته درخوست ـــ ئ منظور نه شه .. البته کرنل مېکسن چه په دغه ورځو کے کښے دَ پېښور کمشنر وو هغه ترينه يوه اقرار نامه وغسته ..چه دَ انګرېزانو او قبائلو دَ دـــ غ اقرار نامے مطابق دَ روانى قبيلے خلقو کېـــ دَ ګنډپرى نه اوچتے شوے او دَ جلاله (صلع مردان)په مېره ـــ ئ ډېره اونېوله ...جلاله ته درانى قوم اتپا ګنډپرى نه راغلے وے

په دوې کښے يوه کورينۍ دَ پېرانو خاندان وه چه دَ

حضرت اخوند محمد قندهارى کاکړ دَ ځوئ محمد صالح المعروف په پېر صالح اولاد دـــ ..دَ پېر صالح زيارت په طورو مردان کښے ..دَ کورينۍ دَ روانى قوم ستانه دار دى او په دى غزا کښے دَ پېرانو دَ دـــ کورينۍ مشرانو ښه مردانه بهادرې کړے وو..دَ روانى قوم سره يوه بله کوينۍ چه ګنډپرى نه جلاله ته په کډه راغلے وه هغه دَ اخوند زادګانو کورينۍ وه چه حضرت مېان صاحب محمد عمر دَ ځمکنو دَ مشهور مريد اخوند صوفئ عبدرحمان دَ دوه ځامنو اخوند زاده محمد صديق او اخوند محمد رفيق اولاد دـــ ..دَ اخوندزادګانو په دـــ کورينۍ کښے اخوند فقير شاه دَ ناوى ډهنډ او پړانګ غار په غزا کښے شامل وو..اوبيا چه انګرېزانو ګنډپرے کلے وران کړ .. نو ..دَ روانى قام دَ غازيانو سره جلاله ته راغلې وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې پړانک غار یا لمن اتمانخېل کلي وران کړي شه اجون خان لالپوی ته جلال اباد ته کابل ته لاړو. او واپس اتمانخېلو ته په کال ۱۸۵۷ کې راغو چې یو ځل بیا یې د اتمانخېلو د وطن نه د برید پېیل کولي اراده ولرله.

۱۸٦٦.

په کال ۱۸۴۹ کې چې د کرنل براډشاو په مشری کې د مردان په اتمانخېلو کوم فوځې اپریشن شوي وو او اتمانخېلو پکې مبارزې کړې وې. او په کال ۱۹۵۵ کې یې پرې ۲۰۰ روپۍ جرمانه لږولې وه او کلي یې وران کړي شوي وو. دغه ځای به اتمانخېلو د انګریزانو او هیندوانو سامان لوټ کوو. خو دغه اتمانخېل واپس خپل کلي په هغه زوړ ځایونو اباد کړي وو.

.

د کال ۱۸۶۳ د انګریز سره د امبیله په جګړه کې د اتمانخېلو ځوانان د انګریز په زد بونیر ته تللي وو کوم کلي چې د اتمانخېلو په مردان سیمه کې د ملاکنډ په سنګ پرا ته دي. هغه کلي چې میاه خان سنګاوو پیپل برمول خرکی دي. دغه کې میچر جیمز

(c) ketabton.com: The Digital Library

اویل چې دوی اتمانخېلو باندې سخت کاوایې وکړی چې په امبیله په جنګ کې یې
.ولې زمونږ په زد ودریدلې .

په مارچ ۱۸۶۴ کې یې پرې ۲۵۰۰ جرمانه ولږوله خو انګریز وایې چې دغه ملکان د یو
بل څخه لرې لرې ولاړ وو چې داسې معلومیده چې دوی په خپل منځ کې څه تړسل لري.
خو وجه دغه جرمانه وه. مخکې انګریز وایې چې دغه جرمانه دغه کې جرمانه د
.ملکانو سخه ادا شوه .

چې کله واپس وطن ته لاړه دغه مشران د دوی په منځ کې اختلاف پیدا شه. دغه کې
څه ملکان خپل ځایونه بدل کړه چې باز ګل ملک کوهی ته لاړو او سمت ملک د کوهی نه
برمول کلی ته په کډه شه. همدغه اختلاف بیا د پیپل کلي او میاه خان تر منځ وغځېدله
او له یوه لوري څخه بل لوري ته د کورینو منتقلې وشوه. او په دي توګه د کوهي او پیپل
.دوه کلي په میدان په مځکه پراته وو چې مخامخ ورته د برمول میاه خان او سنګاو وو

د جولای ۱۸۶۴ کې کې اسسټنټ کمشنر له انګریز خوا اطلاع وشوه چې دغه یو طرف ته
.دوه کلي او بل طرف ته دری کلي په خپل منځ کې دښمنی راوانه ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۱ اګست د کوهي او برمول په منځ کې جنګ اوشه چې له دواړه غاړې ا تمانخېلو څخه وژنې وشوي او څه پکې زخمیان شه. دغه جنګ څه وخته پوری بار بار وشه چې په خپل منځ کې په امن پاتې نه شه .

په کال ۱۸۶۵ کې په دوی جرمانه ولږیدله او څه ملکان یې ونیولي شه. خو دغه نه پس انګریر خپل فوځ تیار کړو چې د سنګاو او برمول کلي تباه کړي .

د کال **۱۸٦٦** په ۷ مه جنوری د پېښور څخه د انګریز فوځیان راوتلل مردان ته او بله فوځې دسته له پیښېږی څخه راوتله او بله د ایبټ اباد څخه چې په نوښار کې د بریګېډئر جنرال ډنسفارډ او د پولیټیکل افسر کرنل بیچلر په مشری کې جمع شه. دغه فوځ په بله ورځ مردان طرف ته راغي .

په ۱۹ مه نېټه دغه فوځ میاه خان طرف ته لاړو چې نیم فوځ یې پریخودو چې دغه کلي وران کړي باقې فوځ یې د سنګاوو په لوري بوتلو چې سنګاوو کلي یې هوم وران کړو دغه کې دغه کلي وسوځولی شه. دغه کلي پلی د خان په وړاندي تبا شه .

یوازې د اتمانخېلو د مشران چې د شیرخانه او زومندی په دې یره وو چې زمونږ کلي به وسوزلی شي. په بله ورځ فوځ له میان خان څخه لاړو چې باراون راخکې شوي وو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دغه کلي وران نه کړي شه په دغه کلي باندې د دوه کالو لپاره جرمانه ولږیدله.

.برمول کلي تبا شه. دیولونه یې په هاتیانو ونړیدل

په ۲۲ مه نېټه کمشنر د پلی له خانانو سره سیټلمنټ وکړو

.۱۸۷۸

د کال ۱۸۷٦ د دسمبر ۹مه نېټه د سوات په نهری کینال باندې ۱۰۰ تعداد کې اتمانخېل ځوانان راغله د میاں روکندین په مشری کې او حمله یې وکړه چې هغه له کبله دغه حمله کې له انګریز له خوا وژنې وشوې او له کیمپ هغه ځایه وران کړي شه او له هغه ځایه اتمانخېل ځوانانو مال هوم په خپل لاس کې وغستلو. او له هغه ځای اتمانخېل واپس خپل وطن ته راوختل غرو ته. دغه د اتمانخېلو ټولنه د امبار او پړانګ غار د .بوټ کور ځانکې سره تعلق لرلو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کال ۱۸۷۸ کې له انګرېز حکومت له خوا غوښتنه وشوا چې دغه د سپری کلي باندی فوځی کاروايي وکړي. سپری هغه کلي کوم کې چې میاں روکندین اوسیدو. او حکم وکړي شه چې دغه سری ونیولی شي. دغه کلي د انګریز د واک لاندي د غلاقې سره په سنګ وو. دغه فوځي کاروايي داسې پلان شوه چې خبر چاته هوم ونشي. چې فوځ په پټه لاړ شي او خپل کار وکړي.

په کال ۱۸۷۸ فروری په ۱۴ مه نېټه یو فوځې دسته چې له کارفس افق ګائډ له څخه وه. د مردان د سیمنې نه دغه دسته راوانه شوه چې په اسونو سوارا وو چې هر انګریز فوځې سره د ۲۰ کارتوس مرمۍ وو. د دغه انګریز ټولنې مشری کیپټن ویګرام بیټې کوله چې ورسره کیپټن کاواګناری هوم وو چې پولیټیکل کمشنر پښیور وو.

په هغه لار یې نیولې وه کومه لار چې د ابازۍ او د تنګې خاص غټ سړک دی. چې په لګه فصله تنګې کلي ته نیږدې شه. په شمالی طرف یې د غرو نه واوړیدل او د سوات کینال له کرښې څخه تیرودو ورسته ۲ میله لرې د ابازۍ څخه او هلته ښکته شول اسونه یې د شپیته کسانو په واک کې پاتې کړو چې ابازۍ قعلمه ته یې بوزی. باقې فوځ پیدل راوان شه. له هغه وریسته د په یو تنګه لار انګریز فوځ کوتل سپری ته ورسیدل. دغه ځای څلور سحت راورسیدل. دغه وخت سپو غپل شروع کړه چې مونږ وګڼل چې د سهر انظار وکړو. خو د معلوماتو څخه پولیټکل افسر اویل چې میاه رکندین به په جمات کې وي یا به د کور په برج کې به وي دا ځایې د کلي منځ وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهر چې رڼا ولږېده انګريز حمله وکړه او فوځيان د کلي په جمات ورغلل او جمات يې په خپل قبضه کې راوستو. عغه کې د مياه رکنديين کور برج ته ورغلل چې هغه کې هيڅ څوک نه وو. دغه کې انګريز ته خبر وشه چې مياه رکنديين د جمات په شا په يو کور کې پټنا هغستې هغه ځاى فوځ وپس شه چې خلکو ته يې اويل چې اصلحه ټوپکې مونږ ته حواله کړى ګنى د چتونه به درته وسيزو. دغه وخت جګړه وينختته له انګريز او د اتمانخېلو. په دغه کې دفوځ له خواه يو کس د مياه رکنديين وراره اويشو او بل يې زخمې کړو په کور. او دغه کې د فوځ له خوا مياں رکنديين ته اويله شو چې وصله ګزار کړه. لګ سحت پس بل يو سړي په دغه کې له فوځ له خواه ويشتلي شه چې مياه رکنديين شهيد کړي شه ځکه چې انګريز ډير په چال رنووتې وو يو خواه دغه کلي واله نا خبره وو بل د انګريز طاقت زيات وو چې هغه له کبله په کور کې ورته څو کسان اويشلي شه. دغه کې د پاسه غر نه ځوانانو په انګريز فوځ ډزي شروع کړي او فوځيان يې نشانه کړل دغه ننګيالو ځوانانو د مشرق په وچت غره پوزيشن اغستى وو. چې سخت جنګ اوشه. انګريز وايې چې دغه ځوانان نه څه خلک اويشتو شه. له انګريز له خواه هوم اويشتې شه چې زياتره پکې زخمان شو.

دغه کې فوځ واپس ابازى قعله ته لاړه

له هغه وريسه په اتمانخېلو د انګريز له خواه ۱۰۰۰ زر روپى جرمانه ولګيده

دغه کې د اتمانخېلو څانګې زير کو او پخى کلو انکار وکړو او جرګه هوم ماته شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۸۲.

په کال **۱۸۸۲** کې د سپرې کلې ځوانانو په یوریا ځل بیا برید کړي وو چې مال لوټ کړې شوي وو. او له هغه پس په دوی په دسمبر په میاشت کې له انګریز له خواه جرمانه ولګېده چې دغه جرمانه ۳۰۰ روپۍ وه ,

۱۸۹۵.

ه کال ۱۸۹۵ مه نېټه کې چې انګریز د دیر په لورې چترال تللو. اتمانخېل د انګریز خلاف مبارزه کړې وه چې اتمانخېلو نه غوښتل چې انګریز بره چترال ته لاړ شي. دغه کې اتمانخېل وو چې زیاتره پکې د اتمانخېلو شموزی څانګه وه. مخکې انګریز وایې چې اتمانخېلو د تالاش دیر نه تر سدو دیر پورې زمونږ په فوځ او په فوځې سامان ډزې کړې وې. او خاص کر د دغه کال د اپریل په میاشت په ۱۳ مه او ۱۷ نېټه باندې.

انګریز لیکې چې په اپریل ۱۱مه نېټه مونږ د شکو کس په لار حرکت کوو چې دغه ورځ مونږ ته سخت پریشانی شوی وه په تللو کې. وایې چې مخکې مونږ شکوکس نه سدو او خونګی طرف ته تلو له سیند له پوره غاړه کوم خواه چې ظلم نومی ځای دی د هغه ځای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمانخېلو ځوانانو ډزی په مونږ وکړې چې مونږ یې بې ځایه کړو. مخکې وایې چې لیپټنټ کاکریل دغه ورځ د پل لاپاره ځای کتلو چې فوځ ته اسانتیا شي چې له دغه کېبله ځمونږ کار پوره نه شه.

په ۱۳ او ۱۴ نېټه په شپه اتمانخېلو په انګریز بریدن وکړو چې ډیر زیان یې ورته ورسو او اتمانخېلو ډیر په ننګ او غیرت باندې د انګریز خلاف جنګ اوکه. چې له انګریز له خواه ۲ فوځیان افسران او ۳ عام فوځیان اوژلی شه. چې دغه فوځیان کې لیپټنټ کرنل بیټې هوم شامل وو. د انګریز د فوځ څخه ۲۱ فوځیان زخمیان شه. دغه کې د اتمانخېلو ځوانانو څخه هوم شهیدان شوي وو چې ډیر پکې زخمیان شوي وو.

.۱۸۹۷

په کال ۱۸۹۷ کې اتنانخېلو د انګریز د ملاکنډ په پوستې حمله ور شوي وو. چې زیاتره پکې دپړانک غار یا لمن اتمانخېل او شموزی اتمانخېل وو. ډیر اتمانخېل د مومندو سره هوم میلاو شوي وو د هډا ملا په مشری کې چې په شنکرګړ کې حمله کړې وه. او د شبقدر په جنګ کې یې پو حصه هغستې وه. دغه وخت شموزی اتمانخېل هوم د ملاکنډ چکدرې په حملو کې حصه هغستې وه او پس کې اتمانخېلو کوشش وکړو چې د پانجکوړی د سیند پل ونیسې او د انګریز د باجوړ په تللو یې سخت مخالفت لرلو. خو په دغه کې د انګریز فوځ د جنرال میکلیجان په مشری کې چې یو بریګیډ فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو په دغه پل بأندې ورسيدو. دغه نه پس جنرال بينډن بلې ګوسم کلي ته راغې چې اتمانخېل دغه وخت جرګه وکړه چې مونږ به په امن اوسېږو. خو دغه جرګه کې له انګريز له خواه وصله وغښتلى شوه چې څه لګې ټوپکې ورکړې شوي خو زيأتو اتمانخېلو وصله ورنکړه. خو دغه کې جنرال سر بينډن بلې د بأجوړ په تلو بوخت وو چې خپل تلل يې جارې وساتل. دغه نه پس ۱۰۰ شمير کې شموزیٔ اتمانخېلو د مأموندو سره شامل شه چې په جنرال جافريز په کيمپ حمله وکړې. دغه کې د بوټ کور يا بوټ خېل اتمانخېل هوم چې په دغه وخت کې د انګريز له طرفه څه خاص جګړه ونه شوه. دغه کې سامان د مأندل اتمانخېلو د مرخنۍ څخه هڅستې شوي وو چې دغه کلي واله .د سوات په جګړه کې هوم شامل وو.

په ۲۷ جولايى بأندې اتمانخېلو او سواتيأنو سره په ګډه د کوتل په فوځې کيمپ حمله ور شوې وو چې او انګريز وايې چې سرې په سوات سيند اوړې او له نور لښکر سره يو کيږې. مخکې انګريز ليکى چې په دغه ورځ جنګ پوره ورځ راوان وو چې مونږ ته مشوره راکړې شوه چې دغه کيمپ پريخودلى شې کوم خواه چې د انګريز د فوځ ۳۱ پنجاب ايفيېنټرې پرته وه. ځکه چې دغه د ملاکنډ د کوتل پوسټ لپأره ضرورى وه چې په شمألى پوسټ بأندې د لښکر له خواه غټى حملې شروع وې او دغه کيمپ کې فوځيأن محفوظ نه وو چې ځأن يې د لښمر څخه بچ پأتې کړیٔ وو. دغه وخت کې د مردان د سيمې نه نور فوځ راورسيده. او لښکر کې اتمانخېل نور هوم په لویٔ تعداد کې شامل مړي شه. مخکې ليکې چې دغه مسلسل حملې د د لښکر له خواه د اګست ۲ مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې ورسيدله. په دغه جګړه کې د اتمانخېلو ملک ميورو اتمانخېل شهيد کړي شه چې له اتمانخېلو له خواه يې مشري کوله په دغه حملوں کې. مخکې ليکې چې په دغه جګړه کې د عمره خان رور زين الله هوم موجود وو چې پس کې د هغه اس په زخمې حلات کې موندلی شوې وو. په لښکر کې شهباز خان د هشنغر اتمانزو سره د ۱۲۰ ځوانانو شامل شوي وو. مخکې انګريز وايې چې په لښکر کې زيات ځوانان د اتمانخېلو د کوهي مياه خان سنګاوو کلو نه هوم شامل شوي وو. مخکې انګريز ريپورټ کوي چې په دغه مسلسل حملوں کې زمونږ فوځيان ډير سخت ستړې شوې وو. د لښکر له خواه ځکه چې دغه د پښتنو ځوانانو لښکر په ډير جزبه او په ډير حمت سره چنګيدل د انګريز په زد. په دغه جنګ کې د اتمانخېلو د اتمانخېلو د اصېلو نه واخله تر شموزو پورې په پوره ډول اتمانخېلو شرکت کړي وو چې د خوا او شا نور پښتانه قبيلو پکې هوم په يو لښکر کې جنګيدلې وو چې دغه کې د سواتي ادينزی د تالاش خلک باجوړی د ميدان او جندول خلک دوشخېل. چې دغه جګړه کې د پښتنو لښکر له خوه په چګدره بانديې ۵۰۰ سوا خوا او شاه شهيدان شوې وو. بل خواه وايې چې په چکدرې په غزا کې ۳۰۰۰ شهيدان د پښتنو د لښکر له خواه شوې وو.

د دير ليوی هوم څه مليشه په لښکر کې شامله شوې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۹ جولائی انګریز د چکدرې نه رپورټ کوي چې میاه ګل لښکر کې شامل شوي چې دغه لښکر کې منکی مولا اتمانخېل بونیروال دی او وایي چې په دي وخت کې زمونږ خلاف اتنانخېل رنیزي دوشخېل او څه پکې سواتي هوم شامل دی.

په ۴ مه اګست په نېټه انګریز ډېن رپورټ کوي چې په چکدره او ملاکنډ کې چې کوم لښکر دی هغه کې اتمانخېل باجوړی سواتي رانیزي او دشخېل شامل دی چې په ملاکنډ باندې د لښکر تعداد شل زره دی او په چکدره کې اته زره دي. مخکې انګریز وایي چې په دغه چکدرې په جګړه کې د دیر لیوي هوم حصه هغستې وه خو د دوی جعمدار زموتږ له پاره وژلې شوی دی په دغه جګړه کې.

اخر افغاني صیب څه داسې لیکي چې په کښې هر کله چه په ټولو قبائیلي علاقو باندې انګریزانو فوځونه ورواچول. جنګ ئې تود کړ. په ملاکنډ یې هم حمله اوکړه. سرتور فقیر غزا له راغے. د اتمان خیلو نمر ختیزه علاقه د ملاکنډ ایجنسی د سم رانړي زئ او سوات رانړي زئسره په پوله پرته ده نو په اتمان خیلو کښې هم حرکت پیدا شه. د ملاکنډ په جنګ کښې یې د سوات. دیر. باجوړ. مهمند د غازیانو سره پوره امداد اوکړ. ځوانمروی یې ښکاره کړه بهادری ئې اوکړه. کفار ئې اووهل د دغه جوم په بنا د په اخر کښې د کرنل رېډ په کمان کښې په اتمان خیلو باندې انګریزانو فوځونه حمله اوکړه دا حمله په دوه غاړے وه. یوه حصه فوځ سوات سینډ په غاړه په قلنګئ دره باندې راواوخت اګره. ټوټئ. کوټ. مینه طرف ته راتاو شه. او بله حصه لښکر د درګئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه په آوره کښېد اتمان خیلو د غرونو نه په جنوبي لمنو کښې په ناوے ډنې. سپرې. بوچه. او پړانګ غار حمله اوکړه. د ناوے ډنې قلا چه به کښې نه وه وهلے شوې هغه ئې په دے جنګ کښې ورانه کړه. ځکه چه زیات غازیان هلته په اګره اوټوټې کښې په جنګ کښې ګیر وو. د پړانګ غار اوسپرې اباد ی ورانے شولے.

مخکې انګریز وایې چې دغه وخت د مرخښې په پیښه کې اتمانخېل په امن وو چې فوځ په باجوړ کې لا میشته شوي وو. دغه وخت د جنرال جیفریز جنرال جافریز په مشرۍ کې اراده وکړه چې په انزرګۍ دغه فوځ اتمانخېلو ته نوتلو خو فوځ له په باقي باجوړ کې ضرورت وو چې هغه له کبله دغه د اتمانخېلو خلاف جنګ پاتې شه. خو انګریز له خواه اتمانخېلو ته داوړاندیز پیش کړي شه چې تاسو ټول تسلیم شئ.

په نومبر ۲۲ نېټه ابازۍ ته ولیږلې شه د لیپټنټ کرنل مونټانارو په مشرۍ کې چې د پړاګ غار د اتمانخېلو سره معمله وکړي. په ۲۳ مه نېټه د کرنل ریډ په مشرۍ کې نور فوځ هریان کوټ ملاکنډ ته ولیږل شه چې د بر ټوټۍ لاندې دغه علاقه پرته ده. بلله ورځ د انګریز فوځ کوټ د اتمانخېلو کلي ته ورسیدل چې دغه ځاې د کوټ اګرۍ بر ټوټۍ او د خانوړې د اتمانخېلو د ملاکانو سره یې جرګه وکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه جرګه کې څه غوښتنې وشوې له انګریز له خوا په دې کې اتمانخېلو ۳۰۰ ټوپکه انګریز ته حواله کول هوم شامل وي. دغه نه پس انزرګی ته لاړه چې په غره په سر اتمانخېل وو خو دغه وخت له جرګې کېله هیڅ قسم تاسدم ونه شه. دغه کې په اکره کې د اتمانخېلو څخه وصله غونډه شوه چې کوم په جرګه کې ده وصلې خبره شوي وه.

.

په دسمبر ۱ مه کې انګریز فوځ بر ټوتی ته لاړو او له هغه ځای واپس کوټ ته راغلو. په خانوړی کې ګجر خان انکار کړی وو د وصلې له ورکولو څخه نو له هغه کور فوځیانو وران کړو.

په دسمبر ۴ مه نېټه فوځ له هغه ځای واپس په هریان کوټ او هیرو شاه باندې خکته لاړل. او کوم جرګه شرط چې وو هغه کامیاب شه.

په دسمبر ۲۷ مه نېټه د پړانګ غار اتمانخېلو جرګه جوړه شوا په ګنډیري کلې کې چې هغه جرګه کې په اتمانخېلو ۲۰۰۰ روپۍ جرمانه او څه اصله انګریز فوځ ته حواله کول وو.

په دسمبر ۴ مه نېټه د پړانګ غار یا لمن اتمانخېلو باقې شرطونه ته تیار شه خو د وصله ورکولو څخه یې انکار وکړو. خو دغه کې په هغه اتمانخېلو چرمانه ولږیدله کومو چې فرنګې فوځ ته سخت نقصان رسولی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

.کال ۱۹۰۸ او اتمانخېل

د کال ۱۹۰۸ کې حالات داسې جوړ شه چې پښتنو د خپلوا کۍ په غرض خپلې هلې ځلې کولې چې انګریز د دې خلکو له زورولو لپاره وخت په وخت بهانه غوختله چې دا خلک وځپي. دغه رنګه د کال **۱۹۰۸** قیصه ده چې په شاه یې ډیر اوامیل وو. دغه وخت د مومندو سره په ګډه د اتمانخېلو هلې ځلې شوې دي او د انګریز په خلاف یې میړنې خولې دي .

په ۱۹۰۶ کې د امبار اتمانخېلو او د مومندو حلیمزو او ترکزو د روحیې له مخې بې باوري لا پسې زیاته شوه. چې په کال **۱۹۰۶** په شبقدر کې د بریدونو لړۍ پیل شوه، په دغه کې د کوډه خېل بائزی د محاصیل په مشرۍ کې وو د امبار اتمانخېل د میرباز اتمانخېل او د حکیم په مشرۍ کې وو.

اتمانخېلو د ګومبټۍ **ملک میرباز خان** چې د **۱۹۰۸** کال په جګړه کې ټپي شوی او وروسته یې د انګریز له خواه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه بریدونه اول واری په جوګینی ۲۱ مارچ کې وشه چې دغه کې مومند وو. دویم ډیر غټ برید په ۹ اپریل په تنګی ابازی کې وکړي شه چې پکې له انګریز له خواه کور وران شوی وو.

په کال ۱۹۰۴ کې تنګي د ابازی سره نږدې برید وکړې شه چې له انګریز له خواه څلور سړی پکې اوژلی شه او یو کانټیبل پکې زخمی شه. او د دغه لښکر له خواه د ۳۰۰۰۰ روپو مالیت سامان لوټ کړی شه. چې په دغه برید کې د امبار اتمانخېل او کوډاخېل خېل بائزی مومند وو.

د دې بریدونو بریالیتوب د شکرګړ او د هغه په ګاونډ کې د هندوانو په منځ کې یو څه ویره رامینځته کړه او د دوی تر مینځ داسې اوازې راپورته شوې چې د پولې هغه غاړې یو لښکر راټولیږي.

انګریز مخکې وایې چې مومند له خواه د څه کولو توقو څمونږ نه وه لښکر خپلو کورونو ته لاړو خو په ۳ مارچ ۱۹۰۷ کې په شنکرګړ په کلی برید وکړي شه. د مومندو په منځ کې د دی خبر سره د لښکر څواک زیات شه. دوه سکوارډن ۲۱مه کیولري ته ارډر وکړی شه چې له نوښار څخه د مومندو سرحد ته ولاړ شي. دوی د لښکر له ویشلو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو ورځې مخکې د مارچ په څلورمه شبقدر ته ورسیدل خو د دوی له رسیدو لږ وروسته داسې ښکاریده چې بحران له منځه تللی وو.

مخکې انګریز وایې چې په حقیقت کې ستونزه په هیڅ ډول نه وه ختمه شوي. اکسر برخه د لښکر خپلو کورونو ته تللې وو خو په دي کې څه لښکر چې نه یې غوغتل چې واپس خپلو کلیو ته ستانه شي. دغه لښکر چې د محاصیل میرباز اتمانخېل او حاکیم په مشرۍ کې یوزای شوي وو. .دې ډلې د سوات او کابل سیندونو تر منځ د ځمکې پر سر د داوبا د بریدونو د پیل لپاره د وټکاکلو.

انګریز مخکې لیکی چې دوی په پرله پسې توګه درې ځلې شبقدر ته څېلمه د هندوانو دوکانونه لوټ کړل. د انګرېزانو د لاس لاندې له خاورې لومړی برید د مارچ په ۲۴ مارچ هغه مهال وشوه، د مروزیکلی چې شنکرګړ په شمال ختیځ ته په شپږ کیلومترۍ پروت دي. دغه کلی باندې برید شوي وو چې دوه هندوان پکې ووژل شول او ډېر مالونه یې له ځانه سره یوړل.

یوه ورځ وروسته د میرزاده کلی چې له مروزي څخه دوه میله لیري. هوم دغه رنګه پري برید وکړی شه. خو په دغه لښکر د واپسۍ په لاره عسا خان او غلام خان د ډاګ حمله وکړه چې دغه عیسا خان او غلام خان همیشه د انګریز له خواه ملکري وو. دغه یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګړه چې لښکر په کې ډېر سخت وځپل شو. او دغه لښکر د دغه حملې له کبله اخوا شه. .د مارچ په ۳۰مه کې لږ وخت وروسته، دې لښکر خپل دریم زوروره برید ترسره کړو. له شبقدر نه نهه کیلومتره سویل ختیځ ته په یوه کلي چلیکار کې د هندوانو .دوکانونه لوټ شول او لښکرې ډله د غنیمت په نیولو سره وپس شه

مخکې لیکې چې په مجموعي ډول د شبقدر او ابازۍ د انګریزي فوځې پوسټ مظبوط .کړي شه چې دغه فوځ په علاقه کې ګشت لپاره ازاد وګرزي دغه یې په ۱ اپریل وکړه

مخکې چې لښکر ته د فوځې ځواکونو د زیاتوالي علم وشه .د کوډا خېلو او د امبار اتمانخېلو چې ډېرې لښکر یې په یوه وخت کې چمتو کړي وو. خپلو ګاونډیانو ته یې د مرستې لپاره غږ وکړو چې د انګریز فوځ که د دوي سیمو ته ننوځې. محاصېل د کوډا خېل مومند اول واری د میټۍ موسا خېل ته درخواست وکړو خو الته د غیرت خان اثر رسوخ زیات وو او دغه ملک د انګریز حکونت سره په ملګرتیا وو. نه د دغه وجې د ملاتړ ډېرې کمې ژمنې یې تر لاسه کړې. دغه وخت میرباز اتمانخېل همدې حال کې هڅه کوله چې په امبار اتمانخېلو او شاوخوا سیمو کې لښکر جوړ کړي او په غولام خان حمله وکړي کله چې دیو برید کوو په میرزاډیر کلي او دغه برید نه پس غلام خان په دې په لښکر حمله ور شوې وو بلکې لار یې ورته نیولې وه. خو په دې کې دوي لږه کامیابي ومنته. خو په دې مهال یې د افغان د ملیانو څخه مدد وغوښتو چې دا ځل یې کامیابي ترلاښه کړه . دوه نومونه چې مولا صوفي صاحب د بټیکوټ او حضرت صاحب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بوټخاک نو دغه وخت په ننګراهار کې د جهاد لپاره اوازونه اوچت شه. قبایلو سمدستي د خپلو معیارونو په لور روان شول او په څو ورځو کې د خلکو ډلي وو چې ډیر پکې افغان خاصداران وو د افغان خاورې څخه بوهاې ډاګ او کمالي ته راوتلي.

د اپریل په دولسمه نېټه حضرت صاحب پخپله کوده خېل مومند ته ورسېد او د صوفي صاحب زوی د خپل پلار په نمائندګۍ حاضر شو. څوک ناروغه وو. دلته دوی د هزارناو مشهور شاکر سره د پام وړ ملکري سره یوځای شول پداسې حال کې چې محاصیل چې په وروستي بریدکې د خپلې ونډې په بدل کې د کوډا خیل د جرمانې د ورکولو په حال کې و، یو ځل بیا زړورتیا وښوده او په تیزۍ سره د لښکر سره یوځای شول.

اپریل په ۱۷ دغه غونډه دومره پراخه شوه چې سکوارډن کیوو یو کمان، او ۲ توپ او ۵۵۰ پیادل فوځ د لیپټننټ کرنل فین لپاره ولیږل شول او جنرال سر جیمز ویلکاک پخپله پېښور ته لاړ چې د نور ځواکونو بندوبست وکړي. د مچني قلعه د انګریز د ۵۰ په اسونو ناست فوځیانو او ۱۰۰ پیاده فوځیانو له خوا ونیول شوه او د متړا او ابازي تر منځ په ګړۍ صدر کې پوسټ جوړ کړی شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې حال کې لښکر د انګرېزانو په لاس کې چې کومه خاورې وه په هغه لور حرکت پېيل کړی وو او په ۱۷ مه د کندهار په دره کې وو. په اتلسمه نېټه اصلي لښکر په کمالي کې و او دلته حضرت صاحب په بله ورځ د غلام خان د کلي د ورانولو اعلان وکړو.

د اپرېل په ۱۹مه د دوی پرمختګ په دوو لارو د پر مخ روان و چې يوه ته يې د پنډيالۍ دره کې د ډاګ له منځه وړل او بله يې د حضرت صاحب تر واک لاندې د پنډيالي چې پخوا يې د ګوډ ملا شاکر محاصيل کوډا خپل مومند او **ميرباز اتمانخېل** د ګاګ سوځول ترتيب کړی و. په ۱۹ مه دوي بيا د برجينا پاس ته لاړل چې چې دوی د شپه هغه خوا تيرا کړه.

غلام خان د لښکر په راټوليدو کې هڅه وکړه چې عيسی خېل او برهان خېل د خپل هدف لپاره وګټي خو دغو دوو قبيلو د دومره لويو ستونزو په مقابل کې له هغه سره مرسته ونه کړه. بيا يې خپل ورور وليېږل چې له انګريز فوځ څخه د مرستې غوښتنه وکړي، خو له هغه سره مرسته کول ناسم وګڼل شوله او په همدې اساس يې د ځای د پيښودو پريکړه وکړه. هغه په حرکت کې له خپلې کورنۍ سره اباز ي ته وتښتېدو. او التبه هغه ته د خپلې کورنۍ د استوګنې لپاره د قعلمه يوه برخه ورا نديز شوي وه، مګر د ځای په اړه د يو څه اختلاف له امله هغه پريکړه وکړه چې نږدې په يوه کلي کې پاتې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې انګرېز لیکې چې د همدې ورځې په ماښام د متۍ په لویدیځ کې زموږ د پولې بانډې د پینډیالی د لښکر ډزې وشوې چې بیا خبر میلو شه چې په ګړی صدر بانډې د شپې حمله کیدونکې ده د لښکر له خواه. دغه وخت لیپټنټ کرنل فین د ګړی صدر فوځ د اوتللو حکم وکړو چې تاسو د دغه پوسټ څخه راوځئ او متۍ پوسټ کې یوځای شئ. خو دغه وخت تیاره شوه او دغه فوځیان لاه په لار وو چې ډزې پرې وکړی شوې.
.دغه کې انګریز وایې چې مونږ ته نقصان وکړې شه

.د 1 امه رائل وارویکشائر ریجمنټ له خواه یو فوځی اوژلی شه

.د ۱۵ مه پنجاب له خواه یو فوځی زخمی کړی شه

.د ۱۹امه لانسر له خواه یو فوځې زخمی کړی شه

دغه انګریز فوځیان چې کله ورسیدل دغه وخت لښکر ځان نورو ځایونو ته ورسوو
.

دغه له کبله سر جیمز ویکیکس فیصله وکړه چې ۲ توپونه او ۱۳۰۰ فوځیان د بریګیډئر جنرال انډرسن په مشری کې د پښیور نه له شبقدر په طرف دغه فوځیان په شلم اپریل راروان شه. په دغه شپه بانډې د متۍ په پوسټ بانډې څه لږې ډزې وشولی له لښکر له طرفه. خو په ۲۱ اپریل د بادې یوریا ځل بیا د لښکر له خواه ډزې وکړې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جنرل ویکاکک اردر ورکړو خپل انګریز فوځیانو ته چې په توپ پرې ډزې وکړی دغه چې درې ډزې وکړې شوې له هغه له کبله لښکر لږ وخت لپاره ځانونه محفوظ کړه.

دغه وخت د حلیمزی مومند د جنرال ویلکاک سره جرګه وکړه او ویل یې چې حضرت صیب او د صوفی صیب زوې دا وخت په غلنی مومندو کې دي. او له دغه پس کې دغه جینرال دغه مشوره ورکړه چې دغه خلک دې جرګې ته حاضر شې.

لاره کې دا ملکان میلاو شه د دغه لښکر سره چې په شهباز کور کې وو.

په بیرته راستنیدو کې دوی د حضرت صاحب د غور خبر ورکړ چې هغه به حکومت ته اعلان کړې. پدې کې باید داسې خبرې شاملې وې

د ملاکنډ نه د وتلو

د غلام خان تسلیمېدل

دغه فوځ لرې کول

خو دغه کامیاب نه شه یو رنګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه کې خبر هوم انګریز ته وشه چې میر صیب جان چې د کنړ وو هغه هوم لښکر سره شه په برجینه پاس کې. خو دغه کې جنرال ویکاک ته د شمله هیډکوارټر نه حکم وشه چې مومند خلاف فوځی کاوایې وکړه. په دغه شپه لښکر له خوا د ټیلوپون تار وشلولی شه او یو وړکې لښکر پرې ډزې وکړې خو انګریز ته پکې څه نقصان نه وو شوې. په بله ورځ لښکر په برید وکړې شه چې پکې د انګریز له خوا ۲ فوځیان اوژلی شه.

دغه نه پس مخکې لیکې چې په باجوړ کې هوم لښکر جوړیدل شروع شوې دې. دغه کې انګریز فیصله وکړه چې مونږ له د لښکر باندې برید کول پکار دي. دغه کې بریګیډیر جینرال انډرسن د ابازۍ له خواه وټاکلی شه چې برجینه پاس کوور کړي او بل طرف کرنل اونوین ته امر وکړي شه چې شهباز کور مومند طرف په خپل لاس کړي. په بله شپه بیا له لښکر د طرف نه برید وکړي شه چې د انګریز له خواه پکې یو فوځې اوژلی شه. په دغه وخت د انګریز له خواه په ټول مومندو کې بدحال شه ټول خلک وځپولي شه.

په دې جګړه کې د ټول مومند لښکر چې ۸۴۲۰ وو. چې دا جګړه په ټول مومند کې پیل شوې وه.

د اتمانخېلو د امبار سیمې له طرفه ۱۰۰۰ **اتمانخېل** لښکر وو.

پکې د ننګراهار وو. ۲۰۰۰ زره صافیان وو. او د کنړ لښکر ۳۰۰۰ وو. دغه سره ۳۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه د انګریز خلاف جګړه راوانه وه په مومندو کې چې دغه جګړه په ټول مومندو کې پوري شوه د صافو نه واخله تر اتمانخېلو پورې جګړه خپره شوه. چې خلکو ډیر په .میړنۍ سره جګړه وکړه خو له انګریز له خواه هوم کافي وزوریدل

لکه اخر افغانې صېب لیکې چې

په ۰ کښې د علاقه انبار اتمان خیل ښکته را پریوتل د پیښور په علاقه کښې ئې د فرنګي په) ځوکو حملې شروع کړې. انګریزانو د کرنل آیس. ایچ. ګاډ فرے پولیټیکل ایجنټ ملاکنډ په کمان کښې د غاړې په اتمان خیلو او پړانګ غار حمله اوکړه. ورپسې د اتمان خیلو ناکه بندي (.ئې اوکړه .

د مۍ د میاشت په ۲۰ مه نېټه نهقې د دوم غونډ په غونډ په رارسېدو سره جنرال انډرسن د شمال په لورې وخوځېدو او غونډېې د (عمرا) کلې د دویزو صافو او اتمانخېلو د یوې ډلې د سختې مقابلې سره مخامخ شو کومورو چې د یوې غونډۍ په سر مورچه نیولې او مخې ته یې یوه ژوره نالۍ وه. غازیان چې د ښۍ لورې د اووه پنځوسم وسله وال کنډک د چپ لورې د سکهانو د درې پنځوسم کنډک او په منځ کې د اتم نمبر غرنې توپچې قواوو تر حملې لاندې راغلې وون د خپل سنګر نه په شا شوو خو کله چې انګریز لښکرې بیرته کلې ته ستنې شوې نو په دوی ورپسې راستانه او سخته جګړه یې وکړه. انګریزان لښکرې اعتراف کوې چې که څه هم د دښمنانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(غازیانو) نه دوه سوه تنه مړه شول خو دوی په ډېرې مړانۍ توریال په لاس خواه څه نوره جګړه کوله او کله به زمونږ قواوو ته سل ګزه نږدې رانوتل. د شپې له خواه څه نوره جګړه هم وشوه خو کومه خاصه نتیجه یې ورنه کړه.

په ۲۴ مۍ کال ۱۹۰۵ بانډې خبر ورکوی مومند فیلډ فورس له خواه انډین سټیټ سیکریټري ته چې د کارغه پوسټ نه. چې پرون فوځی بریکیډ د لاری نه شاتو خېل ته په وړوکې جرپ بانډې منتقل شه. او مخکې وایې چې د امبار اتمانخېل ډیر سخته مورچه نیولی وه چې کم از کم **۲۰۰۰ اتمانخېل** وو چې د ناوکی خلک پکې هوم وو. وس هغیو دغه ځای نه منتشر کړي شه چې د اتمانخېلو خواه پکې تر پینځه پنځوست وژنی شوی او وایې چې مونږ انګریز فوځ ته هوم نقصان د وژنو په شکل کې شوي دي.

مخکې انګریز وایې چې مونږ د سهار ۹ بجو د ۲۲مه پنجاب له خواه له ۲ توپونه سره زوړ ځای پریښودو ګومبټۍ ته لاړه او د میرباز خان کور مو وران او ویچاړ کړو. او بیا ۱۰ بجو کې فوځ کوټه طرف لاړو.

په ۱۲ بجو کې زمونږ فوځ د غټ نور ځایی فوځ سره میلاو شه. بیا فوځ د دانش کول په غاړه د ملا کلې ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انګرېز د رسمي اسنادو په وينا د مې مياشتې په ۲۳ نېټه د ازاد سرحد د قبايلو يوې دوه زره کسيزې قوې د امبار د سيند شې لورې ته انګريزي قواوو په مقابل کې ټينګې مورچلې نيولې وې او د دوی د اووه پنځوسم وسله وال کنډک يو ويشتم او اتم نمبر .غرنۍتوپچي قواوو سره يې جګړه وکړه

د مې د مياشتې په ۳۱ مه نېټه سره غزال هغه وخت پايې ته ورسيده کله چې د سر جيمز ويلکاک انګرېزي لښکرې په شا تګ او ستنېدو ته مجبوره شوې. د انګريزې قواوو د روسنيو شلو ورځو تلفات په لاندې ډول ښودل شويدې

:

انګرېزي قواوې ۵۲ مړه ۴۲ زخميان

هندي قواوې ۴۵ مړه ۱۷۲ زخميان

اخر افغاني صيب ليکي چې

ورپسې په کال   کښې د علاقه غاړه اتمان خيل ترخپل منځه ورانه راغله او په هغه کښې ئې د (فرنګيانو علاقه تالا کړه. ورپسې په کال   کښې د انبار اتمان خيلو او غاړه اتمان خيل راکوز شوه د هشنغره کلی اتمان زئ ئې تالا کړه حوصله ئې زياته شوه تر پيښور پورې د پوليس څوکئ به ئې تالا کولی. د اولنۍ جنګ عظيم ورځې وې فرنګي په ځان وو. غږ ئې نه شه کول. اخر د ځې په جرګو مرکو په کال   کښې هيله اتمان خيل قلار شول. البته د غاړې اتمان خيل ئې درې زره روپۍ جرمانه کړل. په نوم جرمانه وه ادا نه شوه. په کال   کښې د غاړې اتمان خيلو او د مشرقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمان خیلو د علاقې سروے شروع شوه. اتمان خیل راپورته شول خو څه لوئ جنګ ونه شه.

۱۹۰۹.

په کال ۱۹۰۹ کې اتمانخېلو د حکیم خان په مشرۍ چاسده کې برید وکړو چې هغه برید کې یې هیندوان هوم وتختول. چې بیا هغه هندوان اتمانخېلو پرېخودل.

۱۹۱۰.

په کال ۱۹۱۰ جنوری ۳مه نېټه باندې د امبار اتمانخېلو د انګریز سره جرګه وکړه په پېښور کې چې مونږ اتمانخېل به د انګریز د لاس لاندې علاقوں باندې بریدونه نه کوو. او دغه جرګه کې ورته دا هوم اویلې شو چې کو هیندو چې اصېل اتمانخېلو تختولی دي د انګریز د علاقې نه د هغې لپاره به ممکن کوشش کوو.

په مارچ کې بیا د اصېل اتمانخېلو له خوا هوم خوایش وکړې شه چې په امن باندې خبرې اترې پکار دی. او دغه کې دویمه غټه جرګه د امبار اتمانخېلو په پېښور کې په ..مارچ ۳۰ مه اوشوا د انګریز چیف کمشنر سره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱۵.

.

په ۱۹۱۵ اګست په میاشت کې اتمانخېلو او سلازو په ګډه د دیر پانجکوړی په پل حمله وکړه چې د باجوړ له پاره یې خنډ جوړ کړو چې د کال د اخیره پوری په قوت کې پاتې شو

۱۹۳۰.

کله چې د قصه خوانۍ د پښتنو د وجلو پیښه وشوه په ۲۳ اپریل ۱۹۳۰ کې په دغه په تسل په مۍ ۱۹۳۰ کې د پانجکوړی په مقام اتمانخېلو ډیر لوی تعداد سره مظاهری وکړی او د باجوړ اتمانخېل د انګریز سره د تسل لپاره راوتلل. دغه سره سره د اتمانخېلو لښکر د غرونو نه کوز شو هشنغر کې د تنګی کلی ته ورسیدل خو دغلته په لښکر باندی د انګریز د رائل ائرپورټ فورس په مدد د جازونو بمبارياني وشوی چې لښکر د مخکې راتلو نه په قلار کې. خو د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر د واپس راتلو پر ځای د جندۍ خوړ باندی مورچې جوړیکړی او دغه لښکر یې منتشر کړی. دغه لښکر په داسې حال کې منتشر شوې وو چې له انګریز له خواه پری په جازونو بمبارياني شروع شوې.

لکه انګریز لیکې چې د اتمانخېلو د لښکر خبر راغی چې په سوات په سیند اتمانخېل راغونډ شوې دي. چې مونږ پرې په مۍ ۳۱ مه کې د سوات سیند په غاړه په بمباری د رائل ائر فورس له خوا وکړه. چې دغه لښکر په جندۍ خوړ کې ښکاره شه په جون ۱ مه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په ۲مه نېټه مونږ پرې بمبارې وکړه چې بره د اتمانخېلو په کلو هوم وشوا. مخکې وایې چې مونږ په جندی خوړ په لښکر باندې دشپې هوم بمبارې وکړه. مخکې انګریز وایې چې مونږ فصله وکړه چې د اتمانخېلو د کوم کلو نه لښکر راوچت شوې چې په هغه کلو باندې هوم بمبارې وکړو. وایې چې مونږ په ۱۷ او ۱۲ نېټه بمباری په برنګ اتمانخېل سیمه باندې وکړه. دغه وخت کې انګریزانو خپلې سیاسي حربې هوم استعمال کړی.

خو په جولای په میاشت کې فقیر صیب د علینګار یو ځل بیا د اتمانخېلو لښکر جمع کړو چې په دغه لښکر کې د اتمانخېلو ماندل شموزی علیزیاو اصپل وو چې په سوات په سیند په جنوب کې دغه لښکر وو. وایې چې ځمونږ د رائل ائرپورټ فورس د نظر د ساتلو لپاره لاړو چې د هغه ځایه پرې اتمانخېل ځوانانو ډزې وکړې. مخکې انګریز وایې چې مونږ په ارنګ اتمانخېلو باندې په اپریل ۱۳ مه په کلو بمباریانې وکړې. په ۱۷ نېټه علیزو اتمانخېلو دباره سوات سیند باندې وغوښتل چې ماندل او شموزې اتمانخېل له وس هوم په جنوب کې دې چې په ۱۷ نېټه یو ځل بیا بمبارې وشوا.

انګریز لیکې چې د ریسالپور د هوای ډغر نه به مونږ تلو یو ورځ به مو په اتمانخېلو بمبارې کوله او بله ورځ به مو په وزیرستان کې په محسود کوله لکه وایې چې ۱۲ جولایې په محسود بمباری. په ۱۳ او نېټه په اتمانخېلو. په ۱۴ نېټه د اتمانخېلو په لښکر او دغه شان په ۱۲ بیا په محسود قبیلې. او په ۱۷ نېټه بیا په اتمانخېلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لښکر د ۱۰۰۰ ځوانانو وو. دغه فقیر علینګار او اتمانخېل په جندی خوړ کې مورچه زن شو او د هغه ځای یې په انګریز فوځ باندی د وینو تویولو سلسله جاری وساتله دغه وخت سرکاری علاقی ته هوم ډیر نقصان ورسیدو اخیر کې انګریز فوځ د کرنل سکاټ په مشری کې ډیر غټ فوځ له انګریز له خواه تیار کړو چې تنګی ته یې راولیګو چې په قبائلی لښکرو یې د توپونو ګولی ورول شروع کړه دغه نه پس لښکر منتشر شو چې په دغه جنګ کې ډیر قبائلی لښکری ځوانان شهیدان شو او ډیر زخمیان شو خو قبائلو هوم دغه فوځ ته ډیر نقصان ورسولو .

ژمونژ مجاهدین نومی کتاب کې عبدلحلیم اثر افغانی لیکی چې په کال ۱۹۳۰ کښې دا سیاسی تحریکونه اثر قبائیلی علاقو باندې اوشه. نو د ارنګ برنګ اصیل نومی اتمان خیل او د انبار بوټ کور نومی اتمان خیل په اګره او په پړانګ غار راښکته شول او د هشنغر په برید په جندی خوړ پریوتل مورچې ئې اولګولی انګریزانو ورپسې سمدستې لښکر اوکړه. په اګره او په پړانګ غار باندې جنګ ډیره سخته مقابله اوشوه. د اګره په جنګ کښې د ملاکنډ پولیټیکل ایجنټ میجر جے. ډبلیو. تهامس ګلور. ائ. اے. اے. قتل شه. انګریزانو په اګره باندې د هوائي جهازونو ګوله باری اوکړه. ورپسې د کوټ مینه نه ئې سړک شروع کړ په ټوټئ ئې اګره ته او ساوه قدم په قدم جنګ وو اصیل ځانګه له اتمان خیلو ښه مړانه ښکاره کړه. چه اګره په جنګ او هلی شوه د پړانګ غار محاز هک کمزوري شه. د قبائلي غازیانو لښکر واپس شه. غازیان د جنګی قیدیانو په شکل د فرنګي په لاس پریوتل په اګست ۰ کښې جرګه تر

مخه شوه. قيد يان ئې راپريودل. البته چې د غازيانو کومه وسله فرنګي له په لاس ورغلې وه هغه ئې غازيانو ته واپس نه کړه.

د اګره په غزا کښې يو نوي روحاني پښشواد عليګنګار فقير راښکاره شوی وو. ډير شهرت ئې موندلو ېږې. هغه په اګست ۰ کښې د پړانګ غار په لار په پيښور د غزا کولو خيال لرلو لېکن د اتمان خيلو په الينګار په فقير اعتبار نه وو لار ئې ور نه کړه.

۱۹۳۲.

په کال ۱۹۳۲ کې ديرد نواب او د اتمانخېلو او ورسره سلارزی جنګ وينختو چې د اتمانخېلو او سلارزو د لښکر مشري عليګنګار فقير کوله. د ۱۱مه سپتمبر او په ۲۷ مه په منځ کې دغه لښکر له خوا د چترال روډ له انګريز لپاره په خطره کې وو. مخکې وايې چې مونږ ته د شموزی اتمانخېلو له خوا ډير مزحمت مخې ته راغلی وو. چې د انګريز د بانډګی کيمپ ونړول شه. او په ۱۷مه نېټه په دغه لښکر په کلو مطلب د اتمانخېلو په علاقو د فوځی رائل ائر فورس له خواه بمبارياني وشوې.

۱۹۳۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جولايي ۳۱ مه نېټه فقير عليمنګار د ۲۰۰ سوا اتمانخېلو ځوانانو په مدد سوات سيمند نه پوره غاړه په ملاکنډ علاقه راغله چې د مخ نيوي لپاره سوات ليوي وليږلې شوه چې دغه کې له لښکر له خواه ځوانان زخميان شولی له هغه له کبله دغه لښکر واپس اتمانخېلو ته راواړيدل. د دغه سوات ليوي له په مدد کې د انګريز له خواه ۲۲مه ګورخا رائپلز دسته راغله او د انګريز رائل ائرپورټ فورس راغې چې کتنه وکړي د دغه غلاقې. په دغه ورځ د انګريز د رائل ائر فورس په فوځې جاز بانديې د لوی اګري اتمانخېلو ډزي هوم وکړی چې په جواب کې د رائل ائر فورس له خواه بمونه .ورغورځيدل په اتمانخېلو کې .

په دغه کې انګريز اويل چې دباره لوی اګره اتمانخېل په ملاکنډ علاقه کې شامل کول پکار دي. چې په دغه کې د کوټ اتمانخېلو نه واخله تر اګری اتمانخېلو پوری سړک هوم شامل وو دغه سره دا فصله له انګريز له خواه وشوا چې په دغه علاقه يو فوځې پوسټ هوم جوړول پکار دي چې په اتمانخېلو نظر وساتلی شي. د اتمانخېلو لښکر يو ځل بيا د سوات په سيمند راوغوتل چې بريد يې د انګريز په زد وکړو. په فروری په مياشت کې چې فوځ په د قلنګی لپاره توجو مرکوز کوله. چې دغه کې رائل ائر فورس د پاسنه کته کوله. او دغه فوځ د جازونو په مدد دغه پوسټ ته داخليدو نو .د لښکر له خواه مزحمت اوشه چې دوانه غاړي وژنې وشوی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کال ۱۹۳۴ اکتوبر ۹ مه نېټه کې اتمانخېلو ځوانان د علیننګار فقیر په مشرۍ کې برید وکړو کله چې د چترال انګریز فوځ یو په وپسۍ کې وو. دغه ځوانان د پانجکوړی په سیند راواغتيدل د باجوړ اتمانخېلو نه خو نواب لیوي او د انګریز رائل ائر فورس په مدد دغه د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر واپس باجوړ ته وتمبولی شه. دغه کې د انګریز له خواه خواه توپونه ارټرلری هوم استعمال شوا چې دغه له .کبله اتمانخېلو ځوانان کې څه ځوانان شهیدان هوم شه.

د کال ۱۹۳۴ کې په نومبر ۸ مه نېټه علیننګار فقیر له طرفه انګریز ته مشکلاتو کې کمی راغلی وو ځکه چې د دیر د نواب په قعلله چې کومی حملی کړی وی هغه یو رنګه ناکامي شوي وي چې دغه وجه یې کیدلي شوه. خو یو ځل بیا د الیننګار فقیر غوښتل چې کیسکنۍ او دره کې حملے وکړي او دغه لپاره یې د شموزۍ اتمانخېلو جرګه راوغښتله خو دا واري اتنانخېلو امادہ نشو نو هغه ځۍ علیننګار فقیر د سالارزو وطن ته لاړو چې بیا پشت ته لاړو.

.۱۹۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریز لیکې چې په کال ۱۹۳۵ کې فقیر علینګار د اتمانخېلو ځوانانو سره یو ځل بیا لښکر تیار کړو چې په اګرې اتمانخېلو کې چې کوم فوځی سړک جوړېږې د فوځی پوسټ لپاره چې هغه پوسټ ورانه کړی او دغه سړک نه دغه انګریز فوځیان په قلار کې. په دغه موقه د نوښار نه د انګریز فوځی دسته راغله چې دغه لښکر منع کړی وایې چې دغه فوځي دسته د اتمانخېلو له طرفه ډیر ځیان ورسیدو او ډیر په مشکله دغه فوځی دسته ورسیده. چې په اپریل ۱۱مه نېټه د انګریز پولیټیکل ایجنټ مسټر ډبلیو ایچ بیسټ له اتمانخېلو له خوا اوژلی شوا. دغه کې له انګریز له خواه فوځیان او لیوی هوم اوږلی شوا چې زیاتره پکې زخمیان شه. پس کې دغه سړک په جون په میاشت کې د انګریز له مکمل شه خو قبائلو اتمانخېلو ډیر مزمت خودلې وو چې دغه کې ډیر زیان رسیدلې وو انګریز ته چې خپله انګریز وایې چې مونږ په دغه دوران کې ډیر د نقصان سره مخامخ شوې وو.

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلی لښکرو په مدد ډیری حملی په انګریز فوځ کولی او کامیابی حملی وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانی ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علینګار د اتمانخېلو لوی اګری علاقې کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علینګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلی لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیخته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړې لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل بانډی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنک د قعلعه هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غځولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکۍ ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چازونه بمبارۍ کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعلعه دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانون یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملی کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علیینګار حملی وکړی خو فوځ ته څه کمیابی میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پوری د علیینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنک کې سرنیول چمبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقیر د علیګار .

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلي لښکرو په مدد ډیری حملې په انګریز فوځ کولی او کامیابي حملې وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانې ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علینګار د اتمانخېلو لوی اکری علاقې کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علینګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلي لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیختنه شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړې لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل بانډی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعلعه هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکی ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چاړونه بمباری کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعلعه دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملې کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علینګار حملې وکړی خو فوځ ته څه کمیابي میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پوری د علینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حوالې

1. journal of the Royal Central Asian Society-Vol XIX- By The Royal Central Asian Society 1932 page 29-30-31
2. The Bombay Chronicle 8 Nov 1934
3. India in 1932-33 publish in 1934-page 5
4. India in 1934-35 printed by Simla 1937 Page 85-86-88-109-110-
5. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype Press 1907- pages 412
6. An Official account of the Chitral expedition 1895 By W R Robertson- Calcutta: 1898 office of the superintendent of government printing India. page- 65-66-
7. A COLLECTION OF TREAIES ENGAGEMENTS AND SANADS RELATING TO INDIA NEIGHBOURING COUNTRIES by Aitchison C.U.-Vol 11- MITTAL PUBLICATIONS DELHI - Reprinted in India 1983
8. The Bombay Chronicle 28 June 1933-Publication date 1933-06-29
9. The Cyclopedia of India and of eastern and southern Asia third edition
10. Hayat Afghani, Muhammad Hayat khan
11. Record of the expeditions undertaken against the north west frontier tribes. compiled from the military and political dispatches lieu colonel McGregor’s gazetteer by lieutenant colonel W.H. Paget Calcutta office superintendent of government printing 1874. pages 167-169-189-190-191
12. lumsden of the guides by sir peter stark lumsden G.R. Elsmie. page 110-111-112
13. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 405 to 410
14. Frontier and Overseas expeditions from India. Vol 1. Supplement A. 1908 operations against the Mohmand’s. pages 8 to 18 - 55
15. Accounts and papers. 65 volumes. session 29 January 1908 to December 1908. (pages 132-134-135-148- 150-151-
16. Accounts and papers 57 volume- 12- Military Operations in the north west frontier progress and condition session 8 February 1898 -12 august 1898. pages. 1-2-7-42-61-67-72-78-79-93
17. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 399-400-401-402-403-404-405-406-412

(c) ketabton.com: The Digital Library

18. N.W.F.P Gazetteers. Peshawar District-Vol A-1931.Printed at the Civil and military gazette ltd by E.G. Tilt manager 1934- page 78-79
19. A COLLECTION OF TREATIES. ENGAGEMENTS AND SANADS.RELATING TO INDIA AND NEIGHBOURING COUNTRIES. Complied by C.U. AITCHISON B.C.S. VOL-11 -XI. Calcutta Superintendent government printing India 1909 -Pages 17-18-19
20. The Bombay Chronicle 25 November 1934
21. Summary of the principal events and measures of the viceroyalty of the earl of Minto volume 1- by government monotype press Simla 1910- page 8-12-66-77-
22. Reference (د غازي میرزمان خان ونډه - عبدرحمان زماني -ص ١٣٩- ۴۶-١۴٠)
23. Reference محمد شفیع صابر-تاریـــخ صوبه سرحد- پاڼه ۶۶۶

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library